

In het onderwijs willen we studenten wat leren. Concreet willen we kennis, vaardigheden en een attitude aanleren zodat zij uiteindelijk beroepsbekwaam zijn. Om dat aan te leren selecteer je als opleiding inhoud voor het curriculum. Die selectie lijkt soms te botsen met het werkwoord leren. We willen vaak te veel, waardoor het curriculum overvol raakt en er weinig ruimte is om te leren. Hoe zorg je voor voldoende leerruimte?

Een overladen curriculum

Wat heeft een student nu écht nodig om beroepsbekwaam te zijn? Een gemiddeld curriculum in het hoger onderwijs zit vol met kennis en vaardigheden: we willen studenten graag veel leren. Het selecteren van die inhoud van het curriculum doen we vaak op basis van drie factoren: de competenties, input vanuit de driehoek (het lectoraat, het werkveld en de studenten) en onze eigen ervaring.

Dit laatste is vaak de meest invloedrijke factor, en daar zit ook meteen een valkuil: we denken vanuit onze eigen huidige kennis (context) aan wat wij doen en vinden dat een startende professional in veel daarvan ook thuis zou moeten zijn. Alles lijkt belangrijk, wat vaak wordt versterkt door het denken in losse vakken in plaats van [overkoepelende leeruitkomsten](#) oftewel het overkoepelende doel: het opleiden van een startbekwame professional.

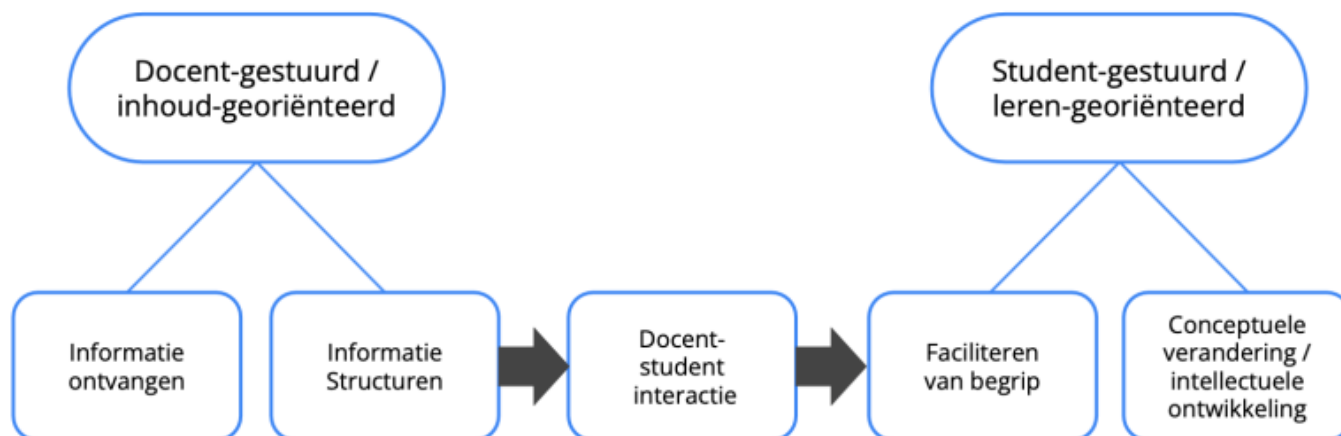
De vloek van kennis

Daarbij komt het feit dat het moeilijk is ons te verplaatsen in studenten. Hoe meer je over een onderwerp weet, des te moeilijker het is om je in te leven in een beginner: [de vloek van kennis](#). Het is die 'bias' die er vaak voor zorgt dat we ons curriculum zo vol stoppen met leerstof dat we vooral tijd besteden aan het geven van nieuwe informatie in plaats van het goed laten beklijven van er van. [Leren is een actief proces](#) en is dus niet iets wat je kunt afvinken in één les.

Toetsen en afvinken

Het lijkt een veelvoorkomende gedachte in het onderwijs: als ik het maar een keer bespreek en laat terugkomen in de toets, dan kennen studenten het wel. We zetten de leeruitkomsten of leerdoelen in het OER, laten het in enige vorm terugkomen in een tentamen en stellen daarmee dat studenten het beheersen. Het is mede door die gedachte dat het verantwoord lijkt een curriculum te overladen met inhoud om zo een studenten zijn of haar rugzak optimaal te vullen.

[Op papier is dat inderdaad het geval](#), maar in de praktijk zorgt het voor een overladen curriculum waarin studenten van toets naar toets hollen en geen tijd en ruimte hebben om kennis en vaardigheden écht eigen te maken. Het gaat dan niet om diep leren, maar om oppervlakkig leren (zie Figuur 1). Concreet kun je je bijvoorbeeld afvragen in hoeverre de leerstof een kennistoets van 2.5EC (studiepunt) [na 3 weken stampen beklijft](#). Daaraan gekoppeld komt ook de vraag naar boven: in hoeverre zegt zo'n toets dan écht wat over wat een student kent? Gaat het om duurzame kennis oftewel iets wat is geleerd, of kennis die [puur is gestampt voor de korte termijn](#)? Je kunt beter 80% goed doen dan 100% halfslachtig.

Figuur 1 Oppervlakkig leren vs diep leren (Kember, 1997, p264)

Leerruimte

Een veelgekozen definitie van leren is: ‘een verandering in het langetermijngeheugen’ (Kirschner, 2018). Leren is dus een verandering in je brein: je weet iets nieuws, kan iets nieuws of gedraagt je anders. Om daartoe te komen, moet je als student actief aan de slag. Leren vraagt om actieve verwerking, herhaling en het krijgen en verwerking van feedback. Dit leren kost tijd en vraagt dus om ruimte: leerruimte. In hoeverre heb je als team leerruimte in jullie curriculum? Hieronder drie reflectievragen

Actieve verwerking

Een hoorcollege of verwante vorm [kan leerzaam zijn](#), maar actieve verwerking van datgene wat je als student hebt gelezen, gezien of gehoord is daarna cruciaal voor het beklijven van die kennis. Dit kan bijvoorbeeld door het [te verwerken in een conceptmap](#), door een casus te bespreken of situatie te oefenen. In hoeverre hebben studenten de tijd en ruimte om leerstof actief te verwerken?

Herhaling

Herhaling zorgt voor leren, zo weten we als sinds het onderzoek van [Herman Ebbinghaus en zijn vergeetcurve](#). Daarbij neemt de kracht van herhaling toe [als het steeds meer gespreid wordt](#): dus na één dag, twee dagen daarna, drie dagen daarna, etc. Behandel je nieuwe leerstof enkele dagen voor het tentamen, dan zal voor echte herhaling geen ruimte zijn. In hoeverre hebben studenten de tijd en ruimte voor actieve herhaling?

Feedback

Feedback geeft studenten informatie over waar zij staan, ten opzichte van waar zij stonden en het uiteindelijke doel. Vaak heeft feedback als doel om studenten verder op weg te helpen. Om dat goed te doen is het belangrijk dat studenten feedback kunnen vragen, krijgen én actief verwerken. Met name dit laatste is daarin belangrijk: [feedback moeten kunnen landen](#). Fouten maken kan, zonder daar meteen op te worden afgerekend. In hoeverre hebben studenten de tijd en ruimte om feedback

te verwerken?

Van repetitiehok naar oefenruimte

[Een krachtig curriculum biedt leerruimte](#). Het biedt studenten de ruimte om kennis, vaardigheden en een attitude eigen te maken. Het biedt studenten de ruimte om actief te verwerken, herhaling en feedback te verwerken, waarbij fouten maken mag. Het vraagt om een [constructieve afstemming](#) tussen de leeruitkomsten, toetsing en leeractiviteiten. Door op die manier bezig te zijn bouw je samen een krachtig curriculum: geen repetitiehok waarin oppervlakkig leren centraal staat, maar een oefenruimte waarin diep leren centraal staat (Bransen, 2019).